

## **YHTEISTOIMINTASTRATEGIA RISKIRYHMIIN KUULUVIEN LASTEN- JA NUORTEN PALVELUISSA/ epävirallinen käännös**

Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa

<http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/65451B97-DF3E-45C7-81F7-22F61E0E63AE/8499/200712331.pdf>

Yhteistoiminta strategia – työn lähtökohta ja tuki

- nähtävä taustana välttämättömyydelle, vastuulle ja velvollisuudelle toimia yhdessä
- tuki kauaskantavalle, pysyväle ja vakaalle sekä onnistuneelle yhteistyölle, joka hyödyttää huonosti voivia lapsia>> asiakaslähtöisyys järjestelmäkeskeisyyden sijaan
- yhteistoiminnan käynnistäminen ja ylläpitäminen vaatii isoja investointeja, sekä ajassa että energiassa mitattuna
- yhteistoiminta ei ole vain kysymys halusta toimia yhdessä - kompleksinen prosessi, edellyttää priorisointeja, osaamista ja suunnittelua
- rakentava yhteistoiminta lähtee pitkántähtäimen kehittämisprosessista ja sitoutumisesta muutokseen
- yhteistoiminta on kestävä, kun se integroituu perustoimintoihin, osallistaa lapset ja nuoret, joita se koskee sekä heidän vanhempansa
- yhteistoiminnan menestystekijöistä ja esteistä tarvitaan yhtä paljon tietoa kuin yleensä toiminnasta huonosti voivien lasten ja nuorten parissa
- esteitä aiheuttavat myös työalueiden erityispiirteet
- hyvä ja vakaa yhteistoiminta edellyttää ohjausta, rakennetta ja yhteisnäkemyä
- ohjaus on ehkä kaikkein tärkein; yhteistoimintaan osallistuvien organisaatioiden poliittinen ja hallinnollinen johto ottaa aktiivisesti kantaa yhteistoimintaan sisältöön, yhteiseen seurantaan ja arviointiin
- hyvä struktuuri tukee erilaisten sääntöjärjestelmien aiheuttamia rakenteellisten esteiden ylittämistä
- yhteistoiminta edellyttää osapuolilta selkeän yhteisen tavoitteen, yhteisen kohderyhmän ja selvityksen tarpeista joita yhteistoiminnalla halutaan kohdata ja tyydyttää
- osapuolten on lopuksi parannettava kommunikaatiotaan ja lisättävä yhteisnäkemyä erilaisten ideologioiden ja osaamistajien kulttuuristen esteiden ylittämiseksi
- määritellään yhteistoiminnan ydintavoite ja keskeiset käsitteet; hyödynnetään esimerkit toimivista välineistä ja malleista, jotka voivat vahvistaa lisääntyvää ohjausta, rakennetta ja yhteisnäkemyä
- lopuksi kuvataan eri yhteistoiminta-alueet kohderyhmän ympärillä ja annetaan esimerkkejä kysymyksistä, jotka voidaan käsitellä yhteistoiminnassa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla
- strategia tekee yhteistoiminnan vähemmän haavoittuvaksi ja henkilöistä riippumattomaksi

## KESKEISTEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

- käsitteiden moninaisuus saattaa olla yhteistoiminnan este
- määriteltävä mitä itse yhteistoiminnalla tarkoitetaan sekä muut käsitteet, joita usein käytetään varsinaisesta kohderyhmästä ja keskusteltaessa kohderyhmään kuuluvien henkilöiden tarpeista
- yhteistyö, yhteensovittaminen, moniammatillisuus ja yhteistoiminta ovat läheisiä käsitteitä: yhteistoiminnalla tarkoitetaan jonkun tai joidenkin erityisten resurssien, kompetenssin ja/tai osaamisen edistämistä, tehtävää joka on yhteisesti läpivietävä (lapset ja nuoret = alle 18v>eri viranomaiset vastuussa eri-ikäryhmistä, mitä tarkoitetaan lapsilla jotka voivat huonosti, mitä tarkoitetaan varhaisella puuttumisella, kokonaisnäkemyksellä, ja harmaalla alueella=kuka viranomainen on vastuussa tietyn tarpeen kohtaamisesta)

## YHTEINEN TEOREETTINEN PERUSTA

- esim. Bronfenbrennerin malli kehitysekologisesta rakenteesta; lapsi ja nuori kehittyy ympäristön yhteydessä ja yhteistyössä; mikro, meso-, exo- ja makrotaso)
- täydennettävä muilla teorioilla, jotka koskevat läheissuhteita, kiinnittymistä, kognitiivisia funktioita, identiteettiä jne
- ennaltaehkäisevässä työssä salutogeeninen perspektiivi on käytettävissä: Antonovsky (1979) KASAM (yhteenskuuluvaisuuden tunne, känsä av sammanhang, olemassaolon hallittavuus, myrkityksellisyys ja ymmärrettävyys))

## YHTEISTOIMINNAN TAVOITE

- yhteistoiminta itsessään ei ole tavoite vaan on useista keinoista koostuva sekoitus yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi (riski että osallisilla on eri tavoitteet tulevat juuri oman organisaation yhteistoiminnan tarpeista!)
- strategia antaa muodon yhteiselle ”yhteiskuntatehtävälle”, jossa jokaisen vastuu on osa kokonaisuutta
- yhteistoimintaa peilataan lapsen näkökulmasta:
  - o huonosti voivat tai riskitilanteessa olevien lasten ja nuorten on saatava apua varhaisessa vaiheessa kehityksen vaarantumatta sekä yksilö- että ryhmätasolla
  - o lapsen tai nuoren on saatava kokonaisnäkemykseen pohjautuvaa tukea ja turvaa yhteiskunnalta
  - o huomio on lapsessa (joissakin tapauksissa syntymätön lapsi) tai nuoressa

- yhteistoiminnan yksilötasolla on lähdettävä pääasiallisesti siitä, että asianomainen on mukana mahdollisimman laajasti

## YHTEISTOIMINNAN EDELLYTYKSET

Yhteistoimintaan vaikuttaa rakenteelliset eroavuudet ammatillisissa näkemyksissä, organisatorisissa olosuhteissa ja säännöissä. Hyvin toimivassa yhteistoiminnassa nämä ovat vahvuuksia, mutta voivat tulla esteeksi ellei eroja ole tehty selviksi ja jos niitä ei osata käsitellä. Tämä strategia pohjaa tietoon yhteistoiminnan esteistä ja menestystekijöistä. Yhteistoiminta alueet tarvitsevat välineitä ohjaukseen ja rakenteeseen, mutta myös perusteelliseen yhteisnäkemykseen. Tavat ja mallit, joilla saavutetaan ohjaus, rakenne ja yhteinen näkemys vaihtelee ja on sovitettava paikallisiin ehtoihin, kohderyhmään jne.

### Ohjaus

- hyvin toimiva yhteistoiminta edellyttää sitoutumista, selkeää ohjausta kaikilla johtamistasoilla, poliittisen ja hallinnollisen tason merkitys keskeinen
- johdon tehtävänä yhteistoiminnan legitimointi toiminnan tasolle ja toiminnan seuranta ja arviointi sekä toiminnan vaikuttavuuden arviointi
- johtamistason yhteistoiminnan struktuuri mahdollistaa välttämättömät kompromissit
- tulevaisuuden kysymys: miten pidemmälle edenneet organisatoriset muutokset antaisivat paremmat mahdollisuudet saavuttaa tavoitteet? (poliittiset ja hallinnolliset yhteensovitetut päätös-, suunnittelu- ja budjettiprosessit)

### Rakenne

- selkeä rakenne; tavoite, kohderyhmä, ammattiroolit, työnjako ja rutiinit yhteistoiminnalle
- termit ja käsitteet yhteisesti määriteltä
- mihin tarpeisiin yhteistoiminta vastaa?
- Rakenne voi koostua seuraavista tekijöistä:
  - o Sopimus: muodollinen sopiminen kyseessä olevien toimijoiden yhteisestä tavoitteesta, lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä, vastuurajat suhteessa kohderyhmään, myös sopimus systemaattisesta yhteistoiminnan seurannasta ja vaikutusten arvioinnista
  - o Linjaukset erityisalueiden sisällä, esim. Lapsen hyväksikäyttö, selkeytetään ammattiroolit ja kuvataan rutiinit yhteistoiminnalle

- Toimintasuunnitelmat; ilmaisee tahtosuuntautumisen ja pitää sisällään konkreettisen työn suunnittelemisen priorisoidulla yhteistoiminta-alueella
- yksittäisissä asioissa useiden professioiden mukana ollessa, saatetaan tarvita panostusten yhteensovittamista. Yhteensovittaja voi olla pådrivande, puuttua kun kommunikaatiossa on puutteita, on vastuussa lapsen näkökulmasta tai vanhempien osallisuudesta
- yhteinen suunnitelma viranomaisasioissa, kun lapsella tai nuorella on kattavat palvelut useilta eri tahojen vastuuhenkilöiltä
- erityinen yhteistoimintakompetenssi; osaaminen jota tarvitaan työskenneltäessä tavoitteiden, menetelmien, jatkuvan seurannan, rajanvetoongelmien käsittelyssä ja ammatillisten ja kulttuuristen erojen kentässä
- sektorit ylittävät kokoukset= ”työvalmius”, kokousten vetäminen vaatii kompetenssia vetää kokouksia ja tehdä dokumentaatiota

### Yhteisnäkemys

- ei tarkoita että erot ammattilaisten tehtävien väliltä pyyhitään pois
- erot ovat perusta ja voima
- tarkoittaa enemmänkin luottamusta eri ammattiryhmien välillä, yhteinen kuva ja yhteiset käsitteet
- yhteisnäkemys käsittää myös johtamistason siten, että ammatilaiset tuntevat ja saavat riittävää tukea ja mandaatin tarvittaessa tänä oman toiminnan rajoja
- edellyttää kontaktipintoja ja vuorovaikutusta; osalliset tarvitsevat tietoa ja osaamista toistensa tehtävistä, resursseista ja rajoituksista; hyvät ammatilliset suhteet tärkeitä, , molemmat tarvitsevat moniammatillisen verkoston
- yhteisnäkemysten strategiassa jatkuvan poikkiammatillisen kompetenssin – ja menetelmien kehittäminen, joka perustuu tietoisuuteen eroista ja niiden kunnioittamiseen tehtävien toteuttamisessa, organisaatiossa, säännöksissä ja osaamisessa

### Yhteistoiminnan keskeiset käsitteet

Kielen ja puheen merkitystä yhteistoiminnassa ei voi aliarvioida. Välttämättömyys yhteistoimintaprosessissa on selkeyttää käytettävät käsitteet. Sanat ilmentävät erilaisia käsityksiä tavoitetasosta, näkemyksiä vastuun jaosta, tavoitteesta, kohderyhmästä jne – kaikki tärkeää tietoa toinen toisensa ymmärtämiseksi ja yhteistyön kehittämiseksi.

### Yhteistoiminta

Erilaiset yhteistoiminnan mallit voidaan nähdään erilaisten integraatiotasojen kautta. Alimmalla tasolla yhteistoiminnallisten tahojen toiminnot ovat täysin eriytyneitä.

Seuraavalla tasolla ne vaihtavat tietoa säännöllisissä kokouksissa ja korkeimmalla tasolla tehdään muodollisia yhteistoimintasopimuksia miten työ yhteensovitetään. Instensiivisemmällä tasolla yhteiset toiminnot rajat ylittävissä moniammatillisissa tiimeissä. Toiminnot voivat vahvistaa näitä tiimejä mm. sijoittamalla henkilöstön samaan toimitilaan, yhdistää budjetit jne.

Usein termiä yhteistoiminta käytetään kokoavana käsitteenä, huolimatta siitä miten pitkäkestoinen ja organisoitu yhteistoiminta on kyseessä. Fridolf (2001) määrittelee erilaiset termit yhteistoiminnan luonteen ja integroitumisasteen mukaisesti:

Yhdessäoleminen – rinnakkaisuus ilman toisten toimintojen lähelle tulemistä  
-organisatorinen ilmiö

Yhteistoiminta - toimitaan yhdessä rinnakkain  
- organisatorinen ilmiö

Yhteenkokoaminen - kootaan yhteen henkilöstö, politiikka tai resurssit (tietty sektoritylittävyys) organisatorinen ilmiö

Yhteistyö - tehdään työtä yhdessä mikä mahdollistaa arvojen ja normien muuttumisen (sektorit ylittävyys on lisääntynyt)  
- organisatorinen ja kanssaihmiin liittyvä ilmiö (medmänskligt)

Yhteinen näkemys – toistensa sfäärien sisällä  
- kanssaihmiin liittyvä ilmiö

Boklund (1995) viittaa yhteistyöllä neljään eri muotoon, joista yhteistoiminta ja yhteistyö on yksi.

Separaatio - ei yhteistyötä

Koordinaatio- yhteenkokoaminen; ehdot säilyttävä

Yhteistyö- yhteistoiminta

Yhteensulauttaminen – integraatio; vain pieni osa työstä on ammattispesifiä

Yhteistyö (yhteistoiminta)

Koko raportti: Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa <http://www.socialstyrelsen.se/NR/ronlyres/65451B97-DF3E-45C7-81F7-22F61E0E63AE/8499/200712331.pdf>

